

İŞGAL ALTINDAKİ KALPLER VE MERHAMET EĞİTİMİ*

Yüce Kur'an'da Mutaffifin suresinde kalplerin paslanmasından söz eden bir ayet var. Mealen şöyledir: "... Hayır hayır! Doğrusu yapıp et tiklerinden dolayı kalplerinin üzeri pas tutmuştur." Bu ayet nazil olunca bazı sahabiler bu mecazi vurguyu anlamakta güçlük çektiler. Kalbin pas tutması ne demektir? İnsan vücudunda en yumuşak, en latif organ olan kalp nasıl olur da pas tutar? İnsanın yaptığı işler, işlediği ameller kalbin paslanmasına nasıl yol açar? Bazıları bu sorulara cevap bulmakta zorlandılar. İşte bunun üzerine Kur'an'ın en büyük müfessiri ve mübeyyini olan Allah Rasulü şöyle buyurdu: "Kul bir günah işlediği zaman kalbinde siyah bir nokta oluşur. Bundan vazgeçip tövbe ve istiğfar ettiği zaman kalbi parlar. Günahdan dönmez ve bunu yapma ya devam ederse siyah nokta arttırılır ve sonunda tüm kalbini işgal eder. İşte Allah'ın kitabında "Hayır hayır doğrusu yapıp ettiklerinden dolayı onların kalpleri pas tutmuştur." diye anlatılan pas budur.

Aslında Kur'an-ı Hakim'de kalbe dair mecazi anlatımlar sadece "kalbin paslanması" ifadesinden ibaret değildir. Kur'an, kalbin sertleşmesinden katılaştırmadan, taşlaşmasından, taştan da sertleşmesinden söz eder. (Bakara, 74) Kur'an kalbin kilitlenmesinden (Muhammed, 24) bağlanmasından (A'raf, 100), kapanmasından (Fussilet, 5), kılıflara bürünmesinden (Bakara, 88), hatta Kur'an kalplerin hastalanmasından (Bakara, 10), gözlerini kaybedip körleşmesinden (Hac, 46) ve sonunda mühürlenmesinden (Casiye, 23) söz eder. Bunların her birisi müstakil bir makale hatta kitap konusudur. Bazıları da müstakil eserlere vücut vermiştir. Ancak burada öncelikle "Kalbi işgal eden siyah noktalar" hadisi ele alınacaktır.

İlhamını bu hadisten alan İslam bilginleri kalbin hakikatini anlatabilmek için ayna metaforuna başvurmuşlardır. Onlara göre insan kalbi, en yüce hakikatin ve bilgeliğin, hikmetin ve marifetin aynasıdır. Allah'ın nazargâhı olan bir aynadır. İnsanın duygularına, sözlerine ve davranışlarına yansıtılacak hakikatin ve bilgeliğin aynası kalptir. Bu aynanın ilahî nazargâh olabilmesi için iki şeye ihtiyaç vardır. Nur dediğimiz ışık ve yansıtma özelliği veren cila. Ayna iki surette varlığa ve hakikate ayna olmaktan çıkar; kendisini kuşatan nuru kaybederek karanlıklara boğulduğu zaman hiçbir varlığı yansıtamaz. Zulmet içindeki ayna sadece zulmeti yansıtır. Ayna, kendisine yansıtma özelliği veren cilasını kaybettiği zaman yine hiçbir varlığı göstermez. Aslında bu hadis aynanın birinci hâli ile ilgili değildir. Yani bu hadisle imanın nurundan, hakikatin ışığından marifetullahın aydınlığından tamamen mahrum kalmış bir kalpten söz edilmiyor. Bilakis her türlü ışığı olan ancak kir, pas ve lekelerle, cilasını kaybeden gönüllerden söz ediliyor.

Kadim hadis şerhlerimizde kalbi işgal eden bu siyah noktalar ve kara lekeler, inançsızlık, inkârcılık, sevgisizlik merhametsizlik, kin, öfke, intikam, haset gibi kötü duygu ve düşüncelerle izah edilmiştir. Yalan, gıybet, dedikodu, kibir, kendini beğenmişlik, bencillik, su-i zan, tûl-i emel gibi illetler kalbi saran siyah noktalar olarak tarif edilmiştir.

Ancak bugün bunlardan daha öte anlamlar ifade ediyor. Şüphesiz kadim bütün zamanlarda siyah bulutlardan yağın bu kara lekeler kalpleri hep işgal altına almıştır. Ancak modern zamanlarda kalplere musallat olan kara lekeler yağmur sağanağına

dönmüştür. Kalbi işgal eden duygular ve kaygılar sesli, sözlü bilgiler ve görüntüler sürekli değişmiş ve artış göstermiştir.

Aşk ve sevgi adı altında kalplere nüfuz eden sahte duygular, insanı insan kılan bütün değerleri feda edercesine yüreklere sinen dünyalık kaygılar, geçici makam ve mevkilere perestiş edercesine bağlılık, güç tutkusu mal ve servet biriktirme hırsı, şöhret şehveti, kulaklarımızın sınırlarını zorlayan savt-ı hamir'den daha münker sesler, Kur'an'ın lağv dediği lüzumsuz, anlamsız, faydasız söz ve lakırdılar Hz. Peygamberin şerrinden Allah'a sığındığı fayda vermeyen bilgiler ve nihayet gerçek ve sanal ortamda gözlerimizin nurunu, kalplerimizin sürurunu yok eden çirkin görüntüler. Bütün bunlar yüreklerimizi işgal altına alan, vücut ülkemizin sultanını esir alan, en latif varlığımıza prangalar vuran kötülüklerdir. Ses ve görüntü kirliliği ile muallel olan sanal ortamlar gerçek ortamları işgal etmiştir. Çirkin bir ideolojiye dönüştürülen beden teşhiri, mübtezellik ve müstehcenlik ticareti nice safi yürekleri satın almıştır. Bazen rutinleşen dinî hayat, samimiyetten uzak ibadetler, riya ve gösteriş dolu hayır ve taatler dahi kalplere perde olabilmektedir.

Enfal 24'e göre kişi ile kalbi arasında Allah vardır. Kalp paslandığı zaman, işgal altında kaldığı zaman rabbine kapanır, perdelenir, kılıflanır, basireti kapanır. Allah kişi ile kalbi arasından çıkar. İşgal altında ki kalplerde ilahî güzellikler tecelli etmez.

Buna göre kalplerde Rahman'ın Cemal ve Celal sıfatlarını hissedecek korku ve ümit duygularının bulunuşu onu ilahî bir rasat aracına çevirir. Fakat nefsin bu rasattan mahrum bırakılması, kalbin, nefsin vesvesesi ve şeytanın aldatmasıyla süfli ve anlamsız duygulara kapılmasına yol açar. O zaman kalp asla ilahî hakikatleri alamaz olur ve Rahmanın ilim, hikmet ve iman nurundan yararlanmak yerine değer siz arzuların üstüne düşen gölgesiyle karanlıklara gömülür. Bu durum Kur'an'da Nur suresi 40. ayette siyah bulutlar altındaki denizlerin dibinde karanlıklara gömülmüş kendi elini kolunu dahi göremeyen kimselere benzetilir. "Kime Allah nur vermezse onun için nur diye bir şey yoktur."

Bugün kalbin pasını silmek ve her türlü işgalden kurtarmak için bir gönül ahlakına, yürek terbiyesine ve bir merhamet eğitimine ihtiyaç vardır.

İslam'ın kendisi en büyük rahmettir. İslam peygamberi âlemlere rahmet olarak gönderilmiştir. Her Müslüman bütün söz ve davranışların da, rahmeti prensip edindiğini ilan etmek için Allah'ın Rahman ve Rahim sıfatlarını zikrederek başlar. Gönüllere giren rahmet, kâinatı kucaklayan bir merhamete dönüşür. İlahî rahmetin tecelli etmediği yüreklerde merhamet tahakkuk etmez. Merhametsiz yüreklerde sevgi, şefkat, ülfet, refet, rikkat bulunmaz. Ebu Davud'un rivayet ettiği bir hadiste Allah Rasulü şöyle buyurmuştur: "Merhamet ancak kalbi katılaştırmış inançsız bedbahtların kalbinden kaldırılmıştır."

Merhamet eğitimi kalbin katılığını, kasvetini, kabalığını, gılgatını ortadan kaldıran bir eğitimidir. Merhamet eğitimi kalbin pasını silen, üzerindeki lekeleri izale eden ilahî rahmet ile arasındaki kilidi açan, her türlü perdeyi, kılıfı kaldıran bir eğitimidir.

Merhamet eğitimi kalbe rikkat, refet ve şefkat kazandıran, yürekleri işgalden kurtaran gönülleri özgürlüğe kavuşturan bir eğitimidir.

Merhamet eğitimi kalbin basiretini açan, eşyaya ve kâinata kalp gözü ile bakmayı sağlayan bir eğitimidir. Merhamet eğitimi; kalpleri kin, öfke, intikam, şehvet, ihtiras gibi hastalıklardan temizleyen bir eğitimidir.

Merhamet eğitimi kalplerden kalplere şefkat ve merhamet şebekesi kuran bir eğitimidir. Merhamet eğitimi salt bir öğretim işi, bilgi ile yükleme ameliyesi değildir.

Merhamet eğitimi okulla derslane arasında şaşkına dönmüş zihinlerin test çözerek elde edeceği bir eğitim değildir.

Bugün bütün insanlığı saran bir hiddet ve şiddet sarmalından söz ediliyor. Bu ise merhamet eğitimindeki eksikliktenidir. Gün geçmiyor ki annesini babasını hunharca katleden evlat haberleri gündemimizi işgal etmesin, ciğerparelerini akıl almaz yöntemlerle katleden anneler, babalar, toplu katliamlar artık sıradanlaştı. Bilim adamları, uzmanlar, siyasetçiler bütün bunların sebeplerini derin psikolojik, sosyolojik tahlillerde arayadursun, aradığımız bütün sebepler bizi şefkat ve merhametten uzaklaşmış paslı yüreklere, nasır tutmuş, katılmış kalplere götürecektir. Bu şefkatsizlik ve merhametsizliğin sebeplerini çağlarda, asırlarda, kadim törelerde ve geleneklerde değil, paslı kalplerde, nasırlaşmış yüreklerde, lekelenmiş gönüllerde aramak gerekir.

Kısaca kalpleri işgalden kurtarmak için yapılacak ilk iş; gönül terbiyesi ve yürek ahlakını içine alan bir merhamet eğitimidir. Kalplerdeki pası silmek, parlamasını sağlamak yaratıcıya açmak, ışık almasını ve ışık vermesini sağlamak ancak bu yolla mümkün olur. Allah Rasulü'nün sıkça yaptığı bir duayı hatırdan çıkarmamak gerekir. "Allah'ım senin katından öyle bir rahmet istiyorum ki, o rahmet vasıtasıyla kalbimi doğru yola ilet." (Ebu Davut, Daavât, 30)

*Diyanet Aylık Dergi, Temmuz 2009